

НАРОДНО СЪБРАНИЕ	
Вх. No	154-01-42
Дата	21.04.2021 г.

До Председателя

на XLV Народно събрание

Г-жа Ива Митева

09⁴⁶
11

Уважаема г-жо Председател,

На основание чл. 87, ал. 1 от Конституцията на РБ и чл. 76, ал. 1 и сл. от ПОДНС, внасяме Законопроект за изменение и допълнение на Закона за задълженията и договорите.

Молим така приложеният проект да бъде разпределен и разгледан по законоустановения ред.

19.04.2021г.

Вносител:

Мартин Димитров
Владислав Пачев
Георги Гачев

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

XLV НАРОДНО СЪБРАНИЕ

Проект!

Закон за изменение и допълнение на Закона за задълженията и договорите

Обн. - ДВ, бр. 275 от 22.11.1950 г.; в сила от 01.01.1951 г.; попр., бр. изв. 2 от 05.12.1950 г.; изм., бр. 69 от 28.08.1951 г.; изм., бр. 92 от 07.11.1952 г.; изм., бр. 85 от 01.11.1963 г.; изм., бр. 27 от 03.04.1973 г.; изм., бр. 16 от 25.02.1977 г.; изм., бр. 28 от 09.04.1982 г.; изм., бр. 30 от 13.04.1990 г.; изм. и доп., бр. 12 от 12.02.1993 г.; изм., бр. 56 от 29.06.1993 г., в сила от 01.08.1993 г.; изм. и доп., бр. 83 от 01.10.1996 г.; в сила от 01.11.1996 г.; изм., бр. 104 от 06.12.1996 г.; в сила от 07.01.1997 г.; изм., бр. 83 от 21.09.1999 г.; в сила от 01.01.2000 г.; изм., бр. 103 от 30.11.1999 г.; в сила от 01.01.2000 г.; изм. и доп., бр. 34 от 25.04.2000 г.; в сила от 01.01.2001 г.; доп., бр. 19 от 28.02.2003 г.; изм., бр. 42 от 17.05.2005 г.; изм., бр. 43 от 20.05.2005 г.; в сила от 01.09.2005 г.; доп., бр. 36 от 02.05.2006 г.; в сила от 01.07.2006 г.; изм. бр. 59 от 20.07.2007 г., в сила от 01.03.2008 г.; доп., бр. 92 от 13.11.2007 г.; доп., бр. 50 от 30.05.2008 г., в сила от 30.05.2008 г.; изм., бр. 96 от 01.12.2017 г., в сила от 03.01.2018 г.; доп., бр. 42 от 22.05.2018 г.; доп., бр. 102 от 01.12.2020 г., в сила от 03.06.2021 г.

§1. В чл. 86, се създава нова ал. 3 със следния текст:

„Размерът на законната лихва за забава по ал. 1, когато е дължима от търговец, не може да надхвърля основния лихвен процент на Българската народна банка плюс 8 процентни пункта, а когато е дължима от физическо лице – основния лихвен процент плюс 4 процентни пункта.“

Преходна разпоредба**§.2. Законът влиза в сила на 1.06.2021г.**

София, 19. 04. 2021 г.

Вносители:

*Марин Димитров
Владислав Пожар
Георги Гачев*

МОТИВИ

към законопроекта за изменение и допълнение на Закона за задълженията и договорите

Анализът на практиката за определяне на законната лихва за просрочени задължения в страните от Европейския съюз показва, че Република България представлява изключение. Размерът на законната лихва за забава у нас е висок и е равен на Основния лихвен процент на БНБ плюс 10 процентни пункта (Приложение 1), докато в страните от ЕС е приет размер от не повече от 8 процентни пункта като надбавка, определен съгласно Директива 2011/7/ЕС. (Приложение 2). Държавите-членки прилагат Директива 2011/7/ЕС, чрез приемане на специални закони, регламентиращи законната лихва или в повечето случаи, чрез въвеждане на изменения и допълнения в действащи актове (пр. ГПК, облигационен закон, Търговски кодекс и др.).(Приложение 3). Много от европейските страни са определили различен размер на законната лихва за просрочени задължения за търговски субекти и за физически лица. (Приложение 2).

Надбавката за плащане на просрочени задължения от над 10% е определен у нас преди повече от 20 години при съвсем различна икономическа и финансова обстановка – икономическа нестабилност, висока инфлация и съответно и висок основен лихвен процент на БНБ, при това с подзаконов нормативен акт. Задържането на лихвата за забава на тези високи нива към днешна дата, когато лихвите на банките с близки до нулата, определя характерът на лихвата за забава **не като компенсационен, а като санкциониращ**. Освен това, еднаквият размер на лихвата за забава за физически лица и търговски субекти ги поставя в неравностойно положение и не е в духа на практиката, която се прилага в някои европейски страни, а именно лихвата да бъде диференцирана.

От представените примери за забава на плащанията поради пандемията от Ковид-19 и заплащането на такива просрочени задължения от страна на физически лица и фирми към банки и оператори на публични услуги¹ се вижда, че дори малки задължения в кратки срокове, може да се превърнат в суми, непосилни за връщане, което предполага много често фалит за търговец-длъжник или изпадане в пълна безизходица и отчаяние за длъжник-физическо лице /особено в случаите, когато се е стигнало и до съдебни действия по принудително събиране на вземанията с всички следващи се такси и разноски са това/. Най-често жертва на подобни лоши практики се оказват малки семейни фирми,

¹ Мобилни оператори, електроразпределителни дружества, топлофикации, газоснабдяване, ВиК и т.н.
pvs.2.1.

възрастни хора, пенсионери и социално слаби граждани, които игнорират водените срещу тях съдебни дела от т.нар. «фирми-монополисти» в топлофикацията, електроразпределението и др. и в резултат често са доведени до необходимост да заплатят суми, значително надвишаващи първоначалния дълг, а оттам и до отчаяние.

Предложеният законопроект се очаква да облекчи именно тези «малки» длъжници, особено при продължаващата над 1г. пандемия и несигурността на доходите на домакинствата в това, да не се превръщат във фигурата на «вечния длъжник» със задължения, лихвите и неустойките по които многократно надхвърлят първоначалното задължение и обричат не мизерия и непрестанен стрес тези хора или малки бизнеси.

София, 19. 04. 2021 г.

Вносител: *Мария Димитрова*
Ваня Коста
Георги Гачев

Предварителна оценка а въздействието

Основания за законодателната инициатива

Законодателната инициатива е продиктувана от остарялата нормативна уредба на института на законната лихва за забавени плащания у нас, който е регламентиран с подзаконов нормативен акт, датиращ от далечната 1950г. - Разпореждане № 1238 на МС, изменено през 1991г. с Постановление № 5 на МС, изменено с ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 426 на МС от 18.12.2014 г. за определяне размера на законната лихва по просрочени парични задължения. Европейската практика е тази материя да има трайна законодателна уредба, съответстваща на съвременните финансово-икономически условия в ЕС, характеризиращи се с финансова стабилност и дисциплина, ниска инфлация и предвидимост – все неща, които при разписването на ПМС 5/1991г. на МС са липсвали в България. Не на последно място, пандемията от Ковид-19 постави много домакинства в екстремна ситуация на несигурно доходи, малка или липсваща подкрепа от държавата и същевременно затваряне на цели бизнеси за дълги периоди, като същевременно задълженията към финансови институции и доставчици на комунални услуги си останаха, включително и изключително високите наказателни лихви при забавени плащания към тях. Последните се опират именно на държавната уредба, дадена на законната лихва за забава с горесцитираното постановление на МС.

Заинтересовани групи

Заинтересовани групи са всички български граждани, малкият и семейния бизнес най-вече, но и останалите икономически активни субекти в страната

Анализ на разходи и ползи

Не се очакват допълнителни разходи за Държания бюджет, докато ползите за гражданите и особено малкия и семеен бизнес ще са съществени, защото се премахва санкционния характер на лихвите за забавени плащания и те ще имат само компенсационна функция. С други думи, няма да се стига до неоснователно обогатяване на едни икономически субекти, разполагащи с голяма финансова и икономическа мощ, за сметка на гражданите и малките бизнеси в страната.

Административна тежест и структурни промени

Законопроектът не предвижда съществена административна тежест, нито изисква извършване на структурни промени в администрацията.

Въздействие върху нормативната уредба

Законопроектът предвижда минимално въздействие върху нормативната уредба, изразяващо се в актуализиране на съответното ПМС 426/2014г. на Министерски съвет с посочените тук размери на лихвата за забавени плащания, които няма да могат да надхвърлят поставените в законопроекта лимити. Същевременно се запазва оперативната самостоятелност на МС при вземането на решение за определяне на точния размер на наказателните лихви за забавени плащания, които вече ще бъдат диференцирани – за физически лица и за юридически лица.

Законна лихва за просрочени задължения в България

В Закона за задълженията и договорите е постановено, че при неизпълнение на парично задължение длъжникът дължи обезщетение в размер на законната лихва от деня на забавата. С приемане на ЗЗД през 1950г., с Разпореждане № 1238 на МС е определен и размерът на законната лихва, като фиксиран процент от 6 % пункта.

През 1991г. с Постановление № 5 на МС е изменено Разпореждане № 1238 на МС от 1951г. и считано от 1 февруари 1991г., размерът на законната лихва се формира на база основния лихвен процент, увеличен с 3 пункта.

През 1994г. Разпореждане № 1238 на МС е отменено и се приема Постановление № 72 на МС за определяне на законната лихва по просрочени задължения в левове и във валута. Според разпоредбите законната лихва се определя в размер за левове - като равен на основния лихвен процент на БНБ за периода плюс 10 пункта и в конвертируема валута - като равен на тримесечния Либор за съответната валута плюс 10 пункта. През 1995г. се допълва Постановление № 72, като за заварените към просрочени задължения в конвертируема валута годишният размер на законната лихва се определя на равен на лихвата по годишния депозит на обслужващата банка на длъжника за съответния вид конвертируема валута, в която се води задължението. С допълнение към Постановление № 72 от 2000г. се определя дневен размер на законната лихва в размер от 1/360 част от годишния ѝ размер.

С Постановление № 100 на МС от 29 май 2012 г. се отменя Постановление № 72 на МС и годишният размер на законната лихва за просрочени задължения се определя, както следва: в левове, като равен на основния лихвен процент на БНБ, в сила от 1 януари, съответно от 1 юли, на текущата година плюс 10 процента; в евро, като равен на лихвения процент, прилаган от Европейска централна банка (ЕЦБ) по основните операции по рефинансиране, в сила от 1 януари, съответно от 1 юли, на текущата година плюс 10 процента; в други валути, като равен на едномесечния Либор за съответния вид валута, в сила от 1 януари, съответно от 1 юли, на текущата година плюс 10 процента, а за валути, за които не се котира Либор, равен на лихвения процент, определян за задълженията в евро.

С Постановление № 426 на МС от 2014г. се отменя Постановление № 100 на МС от 2012г. и от 1 януари 2015 г. годишният размер на законната лихва за просрочени парични задължения се определя в размер на основния лихвен процент на БНБ в сила от 1 януари, съответно от 1 юли, на текущата година плюс 10 процентни пункта. Дневният размер на законната лихва за просрочени парични задължения се определя като равен на 1/360 част от годишния ѝ размер. Лихвеният процент в сила от 1 януари на текущата година е приложим за първото полугодие на съответната година, а лихвеният процент в сила от 1 юли е приложим за второто полугодие.

С Постановление № 426 на МС, България въвежда разпоредби от Директива 2011/7/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 16 февруари 2011г. относно борбата със забавяне на плащането по търговски сделки, според която държавите-членки уеднаквяват общите правила по отношение на законна лихва за плащания по търговски сделки, свързани с определяне на срока на забава на длъжника, като минималния процент за забава на търговец според директивата е спазен (8%).

Сравнителен анализ на методиките за определяне на законната лихва в страните от Европейския Съюз към 2016г.

Държава	Размер на законна лихва (физически лица)	Размер на законна лихва (между търговски предприятия)
Австрия	4 %	9,2 пункта + основния лихвен процент за страната, определен към първия ден на всяко полугодие
Белгия		8% + основен лихвен процент
Германия	5 пункта + основния лихвен процент за страната	8 пункта + основния лихвен процент за страната
Гърция		8 %
Дания		Основен лихвения процент за страната плюс 8 %
Естония		Основен лихвения процент за страната плюс 8 %
Кралство Испания		Основен лихвения процент на ЕЦБ плюс 8 %
Ирландия		Основен лихвения процент на ЕЦБ плюс 8 %
Италия	По формула: $I = C \times S \times N / 365$ Където: С е капитала, S е процентът законна лихва, N е броят на дните на натрупване на лихви 365 е броят на дните, които съставляват календарна година	
Кипър		Основен лихвения процент за страната плюс 8 %
Латвия	6% годишно	Основен лихвения процент на ЕЦБ плюс 8 %
Литва	5% годишно	6%
Люксембург		Основен лихвения процент на ЕЦБ плюс 8 %
Република Малта		Основен лихвения процент за страната плюс 8 %

Полша	8 % лихва
Португалия	Основен лихвения процент на ЕЦБ плюс 7 %
Румъния	Основен лихвения процент за страната плюс 8 %
Словакия	Основният лихвен процент на ЕЦБ + 8%
Словения	Основен лихвения процент за страната плюс 8 %
Унгария	Основен лихвения процент за страната плюс 8 %
Финландия	Основен лихвения процент за страната плюс 8 %
Франция	Основен лихвения процент на ЕЦБ плюс 10 %
Хърватия	Основен лихвения процент за страната плюс 8 %
Холандия	Референтният лихвен процент на ЕЦБ плюс 8 %.
Чешка република	Основен лихвения процент за страната плюс 8 %
Швеция	Основен лихвения процент за страната плюс 8 %

Приложение 3

Нормативно уреждане на законната лихва за забава

Австрия	
Нормативна уредба	Австрийски общ граждански кодекс Търговския кодекс се прилага при определянето на закъснителната лихва при сделки, сключени между търговци или между търговец и юридическо лице от публичното право.
Метод за определяне на размера на законната лихва	Законната лихва е определена на 4% за една година. При търговските сделки е определена на: 9,2 пункта + основния лихвен процент за страната, определен към първия ден на всяко полугодие.
Белгия	
Нормативна уредба	Закон относно борбата с просрочените плащания по търговски сделки
Метод за определяне на размера на законната лихва	Лихва за забава е в размер от 8% върху пределният лихвен процент, получен при тръжни процедури с променлив процент за най-скорошни основни операции по рефинансиране на ЕЦБ.

	Предприятия от частния сектор - страните по договори за търговски сделки, могат да уговорят различен размер на лихвата за забава, само ако размера не представлява явна злоупотреба. Размера е определен на 8% + основен лихвен процент.
Гърция	
Нормативна уредба	Закон № 4152/2013 г.
Метод за определяне на размера на законната лихва	В Закон № 4152/13 г. законната лихва, която се дължи между търговци се определя на 8 %.
Германия	
Нормативна уредба	Граждански Процесуален кодекс (в сила от 2 януари, 2002 г., с последни изменения от 01 октомври, 2013 г.)
Метод за определяне на размера на законната лихва	Законната лихва се определя на 5 пункта + основния лихвен процент за страната. При търговските сделки: 8 пункта + основния лихвен процент за страната.
Дания	
Нормативна уредба	Закон за лихвени проценти и други фактори за забавено плащане
Естония	
Нормативна уредба	Облигационен закон
Кралство Испания	
Нормативна уредба	Закон 3/2004 от 29 декември 2014 относно определяне на мерките за борба със забавянето на плащанията по търговските сделки.
Ирландия	
Нормативна уредба	Закон за забавени плащания по търговски сделки - S.I. No. 580/2012 Целта на този закон е да придаде правна сила на Директива 2011/7/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 16 февруари 2011 г. относно борбата със забавяне на плащане по търговските сделки.
Италия	
Нормативна уредба	Законодателен декрет № 231 от 09 октомври, 2002 г.

Метод за определяне на размера на законната лихва	за на на	Законната лихва се определя от законодателя или от министъра на финансите с декрет, публикуван в Държавен вестник. Формулата за изчисляване на законна лихва е както следва: $I = C \times S \times N / 365$ Където: C е капитала, S е процентът законна лихва, N е броят на дните на натрупване на лихви 365 е броят на дните, които съставляват календарна година.
Кипър		
Нормативна уредба		Закон за борба със забавени плащания по търговски сделки
Латвия		
Нормативна уредба		Граждански кодекс (от 1992 г.)
Метод за определяне на размера на законната лихва	за на на	• 6% годишно, ако страна по договор е физическо лице; • 8% годишно над пределният лихвен процент, прилаган от ЕЦБ, обявен на 01.01. и 01.07. по търговски договори за доставки на стоки и услуги.
Литва		
Нормативна уредба		Граждански кодекс на Република Литва
Метод за определяне на размера на законната лихва	за на на	• 5% годишно; • 6% годишно, ако и двете страни по договора са търговски субекти или граждани в случай че в закон или в договора им не се предвижда различен лихвен процент.
Люксембург		
Нормативна уредба		Закон от 29 март, 2013 г.
Метод за определяне на размера на законната лихва	за на на	Законната лихва се определя от сумата на референтния лихвен процент (т.е. лихвеният процент, прилаган от ЕЦБ относно нейните най-скорошни основни операции по рефинансиране - на 06 юни 2013 г. е 0,5%) плюс 8 процентни пункта.
Република Малта		
Нормативна уредба		Търговски кодекс (Глава 13 от Законите на Малта) – в сила от 2 октомври 1857 г.
Метод за определяне на размера на законната лихва	за на на	Чл. 26А предвижда, че законната лихва за забава представлява проста лихва за забавено плащане, чиито процент е равен на сумата от референтния лихвен процент и най-малко осем процента (8 %).

Полша	
Нормативна уредба	Закон № XXXIV от 2013 г. Считано от 1-ви Юли 2013 година се приемат промени и в Гражданския процесуален кодекс.
Португалия	
Нормативна уредба	Закон №62/2013 за мерките при забава по търговски сделки (в сила на 10 май 2013 г.)
Румъния	
Нормативна уредба	Закон № 72 / 2013г., съдържа мерки за борба със забавата на плащане по търговски сделки между предприятия или между предприятия и държавни органи.
Метод за определяне на размера на законната лихва	Основният лихвен процент на Централната банка плюс 8 процентни пункта.
Словакия	
Нормативна уредба	Словашки търговски кодекс - в сила от 05.11.1991 г.
Словения	
Нормативна уредба	Закон за определяне на наказателна лихва за забава
Унгария	
Нормативна уредба	Закон V 2013/2013Граждански кодекс от 2013 (15.03.2014)
Метод за определяне на размера на законната лихва	Основния лихвен процент на Централната банка + 8%.
Финландия	
Нормативна уредба	Закон за условията на плащане по търговски договори, влязъл в сила на 16 март 2013; Закон за лихвите, влязъл в сила 1982, последно изменение след Директива 2011/7/ЕС – чл. 4а с изменение 32/2013.

Франция	
Нормативна уредба	Търговски кодекс (последна промяна 9 апр. 2015г.)
Хърватия	
Нормативна уредба	Закон за финансовите трансакции и предликвидационното уреждане (Влязъл в сила 01.10.2012 г., с последно изменение към 06.09.2013г.)
Метод за определяне на размера на законната лихва	Размерът на законната лихва за забава по търговски сделки между предприятия и между предприятия и публични юридически лица, равен на референтния лихвен процент плюс 8 процентни пункта.
Холандия	
Нормативен акт	Директива 2011/7/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 16 февруари 2011 г. относно борбата със забавяне на плащането по търговски сделки е транспонирана в холандското законодателство, в частност в гражданския кодекс, на 16 март 2013г.
Метод за определяне на размера на законната лихва	Референтният лихвен процент на ЕЦБ плюс 8 %.
Чешка република	
Нормативна уредба	Граждански кодекс, Закон № 89/2012 г. (Дата на приемане – 03.2012 г., в сила от 01.01.2014 г.)
Швеция	
Нормативна уредба	Закон за изменение на Закона за лихвите (1975:635) – приет 14 февруари 2013г.
Метод за определяне на размера на законната лихва	Ако не е установен в договор лихвен процент, той е 8% плюс съответния референтен лихвен процент.

София, 19. 04. 2021 г.

ВНОСИТЕЛИ:

Марина Димитрова
Владимир Попов
Георги Гечев